

DI SAIT VO LUSÉRŃ

APPUNTAMENTO DELLA MINORANZA CIMBRA DI LUSERNA

Engldar boda helvan, bobräll bodada iz mengl

Ln khindarn khinten gelirnt ke ania glaz hatt an schutzengl bodaz hüätet vo au dom in hümb. 'Z soinda però schutzengldar pitt vlisch un pummandar o, boda lem tortemitt üs: sa hoazan "pompiarn". Häüt billaz eppaz kontarn vo dar stordja vo disan ertegen, koradjösatsn männen – un häützotage baibar o – bodaz helvan nët lai balz printt. Ünсар redjöng hatt a länга tradi-tziöng vo volontardjätt un häüt quäse ania glaz lentle hatt soine fraibillegen pompiarn. Vor a lentle azpi Lusérn, bodase vintt auz alümna un iz malamëntar zo rivada, häm soine pompiarn in länt iz eppaz gäntz bich-tegez un vor ditza di lusérnar soim mëchte stoltz vo soim pompiarn. Ma gearbar z'schauga bia 'z iz gest in di altn zaitn. In di lentar von alt Tiröl darleschan di prent iz gest di arbat von saltaro. In di stattn però ania glaz dar purgar hatt gehatt zo helva zo darlescha 'z vaür un berdase hatt hintargezoget hatt gemocht zain a straf. Disedjar di häuser soim gest augemacht pitt vil holtz un angeluamt ummaz nidar nä in ändar, aso 'z vaür hattze gemak auzbetarn dëstar un

bahemme von an haus afti ändarn umnitumm. Ana di modernegen ord-nie bobar häm häützotage – släuch, autozistërne, autostiäng un aso vür – darleschan 'z vaür iz gest mala-mëntar: di läüt häm gesüacht zo darberase pitt mondjekkn, palndar un emparn vorz bazzar. Di earstn khörpar von pompiarn in ünсар red-jöng soim khent augelekk lai umme di mitt von djarar '800. Soi mötto iz gest – un iz hërta no: "Gott zur Ehr", dem Nächsten zur Wehr" (onorärn Gattarhear schützante di läüt). 'Z länt

vo Lusérn, pittnändar pitt Lavrò, iz gestänt untar in pompiarn vo Leve, boda soim khent augelekk 'z djar 1878. Döise, pittnändar pinn sëlñ vo Kalmétsch, Plaif un Tschint, häm geholt zo darlescha daz groaz vaür von djar 1911. Azzpida schraibet di Valentina von Kastelè in soim libar, darnä in groaz vaür atz Lusérn izta khent ägeschaft an männ von länt zo giana ummar pa beng pa dar nachthokhante " 'z iz di zboa (di drai, di viare...), izta nicht näugez, allz iz guat, slaft boll!" A söttaz in ta' vo häüt

Istituto Cimbro
Kulturinstitut Lusérn

Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.lusern.it

stárt nidar in di groazan belesan stattn bodada iz gest mengl. Gerift daz zboate bëltkriag, pinn earst statüt vo autonomia von djar 1948 soinda bidar khent hergerichtet di altn kamoündar un izzen bidar khent zuaergètt zo maga häm soine fraibillegen pompiarn. Häüt azpi gestarn, di trianar un südtirolar pompiarn ziänge nia hintar, bobräll bodada iz mengl zo helva, azpi sa häm gezoaget darnä in schäulan teremött nidar in Beleschlänt.

Paolo Pergher

Dar sbartz adlar pittar kron boda printt

Ummadar von pestn plètz in da alt sait stätt vo Praga iz 'z kamouhaus, gekheent peng soi tum pinn orolódjo astronómiko. 'Z oage, verte asto hast zo schauga allz ditza geglènzega, bartar valln au zöbrest in di ekk von turm, sëm m bodase laztt abenennen von turisti izta dar adlar von Venceslao (darnä vor di Tschékai barta inntrètn dar stëmna von leü). Asó izmar ingge-valt a nám vonan studjös von Trenti-no, dar p. Frumenzio Ghetta, dar sëlñ boda skuäse äna zo böllaz auz pan

länge von 1971, in arkiv stätt vo Tria zbisen in dokumèntn vonaran bötta von bischof vo Tria Filippo Bonaccolsi (von 1289 sin 1303), hatt gevuntet a köverta. Drinn izta gest dar uantezge düjst pefel von adlar un gesichtar panan pânt izta gest di pikädja von khönig vo Boemia zo ross, dar dokumènt boda hatt konzédart dar alóra khoasar Giovannì von Lussemburgo Printz Bischof, in bischof vo Tria Nicolò da Bruna atz 9 von snittmänat 1339. Auz pa stätt ventma vil ändre adlar azpe obar in monument von

Hailege patròno Venceslao boda stämmt vodar dinastia von Premysli-di, azpe in di katedräl von Hailege Vito, sëm m boda soim bogbrètt di khönigen un di raichan, sobisó ventmaz in ka Tria in Museo Dioce-sano, atn groaz hëllar gemacht machan von bischof Nicolò da Bruna. Dar lestésege iz gest vor länга zait gear kantschëllar von sunn von khö-lick "dar Carlo IV", boda hatt gehatt grunt un interessi vor di zboa Bischof Haupt vo Tria un Brixen. Atz 18 von otóbre 1988, pittnan dekrèt attn

Amtsblatt vodar redjöng dar sbartz stämmt vodar dinastia von Premysli-di, azpe in di katedräl von Hailege Vito, sëm m boda soim bogbrètt di khönigen un di raichan, sobisó ventmaz in ka Tria in Museo Dioce-sano, atn groaz hëllar gemacht machan von bischof Nicolò da Bruna. Dar lestésege iz gest vor länга zait gear kantschëllar von sunn von khö-lick "dar Carlo IV", boda hatt gehatt grunt un interessi vor di zboa Bischof Haupt vo Tria un Brixen. Atz 18 von otóbre 1988, pittnan dekrèt attn

A.G.

Pinn khindar atz Lusérn

Vairta von Kristmánat un Sánta Lutzia

Le iniziative che coinvolgono i bambini, a Luserna, hanno sempre un grande successo, così come dimostra la partecipazione alla Festa della famiglia di dicembre e soprattutto l'entusiasmo che suscita l'attesa, in paese, della Santa Lucia. Quest'ultima, organizzata ormai da più di 25 anni dalla biblioteca nonché addetta allo sportello linguistico cimbro del Comune di Luserna, è resa possibile anche grazie alla compartecipazione dell'Istituto Cimbro-Kulturinstitut, al Kulturverein Lusérn, al Centro Documentazione-Dokumentationszentrum Lusérn e alla Magnifica Comunità degli Altipiani Cimbri.

gelest stördjela, gemacht érbatla un an lestn, hämsaz gemacht alle luste pittnan spetàkolo vo madja. Di Sánta Lutzia anvètzte, iz gerift, azpe oramä djardar länг, daz abas, pittn karèttle voll gesüazega zo geba auz alln in khindar bose hatt bokhent auz pa beng. Un alóra, bia nëtt pensàrn dar ünсар, Sánta Lutzia, boda iz gerift padar nacht, balsa alle häm geslaft, un nia niamat vo üs khindar hattze gesek. Si hatt gelaztt naréntzla un mandarila, furse di unazegen, pittn sëlñ boda hatt geprenk daz Kristkhinn, bobar häm gemak ezzan in gántz djar. Nia, da hailege, bobaraz soim vürgelekk azpe an alzt baible, plint un tschottat, izzese vorgèzzt zo lazza di garébela: est gemsasen in sböi, un furse alóra o, ma vor üs iz gest daz peste gesüasega bobar häm gèzzt, ombrömm 'z hattaz parirt géezza von engela.

Un azpe di engela von hümb, alméno asó hattzaz aukontärt moi muatar, habar gevuntet, aftn tisch, di mudänd pitt boll bobar häm ägelekk lai própio ombrömm da soim khent von hümb. Da häm gepizt atz alle di saitm. Mearar baz pitt boll, hämsa parirt gemacht pitt ezzln, ma da soim gest azpe di sëlñ von engela un alóra bia hettapar gemak nëtt älengese biar! Ékko, garébela un bollane mudänd, disa iz gest di Sánta Lutzia in moim haus, ma biar soim gest luste allz ummaz, un di skin, bobar häm gevorst i un moi sbestar balbar no soim gest in asilo, saibarse nä zo paita est ombrömm, au in hümb, di hailegen hämse in vazz voll bazzar zo boacha zoa azzase pühk dar spitz. Kesä, est boda di spitz von skin soim neméar asó spitze, furse, azta a para khinn vorstze, iz iantrar azza rivan zuar pittar Sánta Lutzia.

(n.g.)

Lusérnar Boinichtn

An sántzta 23 von kristmánat, di drai in tages

Azpe alle djar dar Kulturinstitut bokhent di läüt z'zoaga di arbatn boda soim khent gimacht auz pan 2017 un di sèllnen bodabartn khemmen gimacht 'z djar boda khint.

**DAR KULTURINSTITUT BOKHENT DI LÄÜT
23 VON KRISTMÁNAT 2017
DI DRAI IN TAGES**

L'ISTITUTO CIMBRO INCONTRA LA POPOLAZIONE
**23 DICEMBRE 2017
ORE 15.00**

Lusérnar Boinichtn

- # GRUAZ VON VORSITZAR
- # ZOANG DI KULTURARBAT VON KULTURINSTITUT 2017 E 2018
- # AUZGEM DI NAÜNG PUACHAN VON KULTURINSTITUT
- # EPPAZ Z'ÉZZA
- # SALUTO DEL PRESIDENTE
- # PRESENTAZIONE PROGRAMMA CULTURALE ISTITUTO CIMBRO 2017 E 2018
- # CONSEGNA NUOVE PUBBLICAZIONI DELL'ISTITUTO
- # RINFRESCO

ZO RIZZAZAN MEAPAR ARUAVAN IN
KULTURINSTITUT AFFON NUMMAR 0464 789645
PER MAGGIORI INFORMAZIONI CHIAMARE IL
KULTURINSTITUT AL NUMERO 0464 789645

